

Syntetická studie indikátorů používaných v hospodářko-politické praxi, které se jeví jako vhodné v kontextu aplikace regionálního cenového indexu za účelem narovnání (deflování) jejich hodnot

Výstup výzkumné aktivity VA9: Rešerše a analýza ukazatelů používaných v praxi hospodářských politik v kontextu aplikace RCI a konstrukci reálných ukazatelů

Číslo projektu: TD020047

Název projektu: Regionální cenový index jako indikátor reálných sociálních a ekonomických disparit

Autor: Ing. Jana Šimanová, Ph.D., jana.simanova@tul.cz

V Liberci, červen 2014

ÚVOD

Cílem této syntetické studie je provést rešerši indikátorů, které se v praxi české a evropské hospodářské politiky využívají k hodnocení úspěšnosti rozvojových strategií/politik/programů. První část této studie je věnována problematice vykazování regionálních indikátorů (reálných) v evropském prostoru.

Druhá část je věnována indikátorům rozvoje ČR, které jsou analyzovány a vyhodnoceny z hlediska jejich potenciálu pro aplikaci RCI, tj. vytvoření reálných ukazatelů, které budou lépe reflektovat socio-ekonomickou pozici regionu a jeho obyvatel.

1 Indikátory ekonomické úrovně regionů v EU

Od 90. let 20. stol. se na úrovni EU sledují následující ukazatele:

- **Regionální hrubá přidaná hodnota a hrubý domácí produkt v regionech NUTS2,**
- Regionální ukazatele trhu práce – zaměstnanost, zaměstnanci, náhrady zaměstnanců, odpracované hodiny,
- **Regionální tvorba hrubého fixního kapitálu v regionech NUTS2,**
- **Čistý disponibilní důchod domácností v regionech NUTS2**

Přičemž základním indikátorem ekonomické úrovně regionů (NUTS2) pro účely strukturální politiky je **regionální HDP na obyvatele. Pro zachycení blahobytu obyvatelstva regionů byl vybrán ke sledování čistý disponibilní důchod domácností.**

S přijetím Lisabonské dohody bylo Evropské komisi doporučeno sledovat řadu dalších statistických ukazatelů v ročním intervalu (strukturálních indikátorů vyjadřujících regionální výkonnost). Mezi jinými

- produktivitu práce,
- míru zaměstnanosti žen a starších pracovníků,
- dosažené vzdělání,
- výdaj na výzkum a vývoj,
- **komparativní úroveň cen,**
- **míru lidí ohrožených chudobou,**
- dlouhodobou nezaměstnanost,
- rozptyl měr regionální nezaměstnanosti,
- emise skleníkových plynů, energetickou náročnost ekonomiky,
- objem dopravy. (Kahoun, 2010)

V dokumentu ESA 1995 jsou pro EU určeny **základní indikátory regionálních disparit. Tyto indikátory jsou meziregionálně komparabilní a je zajištěna míra reprezentativnosti.** Některé z výše uvedených jdou však nad rámec ESA 1995 a problémem v použití na úrovni EU může být jejich regionální dostupnost a reprezentativnost. Regionálně dostupné a srovnávané na území EU bývají většinou údaje pro NUTS2. Důvodem je, že větší část zemí na úrovni NUTS2 realizuje územní samosprávu a také fakt, že největší objem finančních prostředků v rámci strukturální politiky EU je rozdělován právě na úrovni NUTS2. Čistě městské regiony jsou v zemích EU zpravidla vymezeny až na regionální úrovni NUTS3 (v ČR kraje).

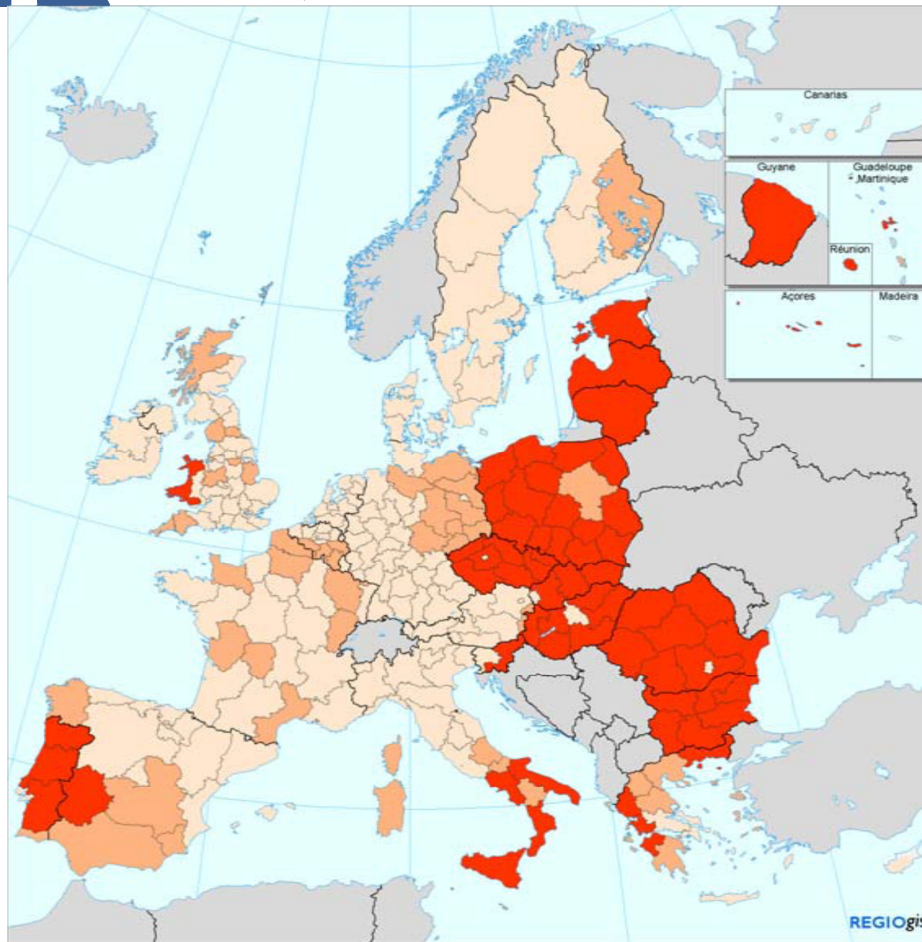
Pro reálné srovnání ekonomické aktivity úrovně zemí EU se obvykle používá **měrná jednotka PPS**. Přepočítání do PPS se realizuje pouze na národní úrovni v rámci Evropského srovnávacího programu (ECP). Regionální HDP přebírá Eurostat z členských zemí EU v běžných cenách v národní měně 24 měsíců po skončení referenčního období a na základě těchto údajů pak provádí přepočítání do jednotky PPS dle národních koeficientů. **Dochází tedy**

ke srovnání rozdílů v cenových hladinách mezi zeměmi, avšak i nadále zůstávají nezohledněny rozdíly v cenových hladinách mezi regiony uvnitř jednotlivých států. To způsobuje, že nominálně obvykle dochází v hlavním městě k větší tvorbě hrubé přidané hodnoty, než která může být potom reálně užita na daném místě, a reálné příjmy obyvatel jsou tak ve skutečnosti ve srovnání s ostatními regiony menší než se zdá. ČR je v tomto ohledu typickým příkladem. **Dalším omezením je dojíždka, kdy čistá dojíždka v těchto regionech zvyšuje produkci na úroveň, které by nemohlo být dosaženo ekonomicky aktivními rezidenty jako takovými.** Výsledkem je, že HDP na obyvatele se v těchto regionech jeví být nadhodnocen a naopak podhodnocen v regionech s převahou vyjíždky.

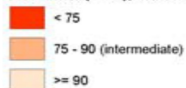
Vzhledem k tomu, že HDP v PPS je základním kvalifikačním kritériem pro způsobilost regionu k čerpání z ESIF (evropských strukturálních investičních fondů) -viz obr. XX, může mít fakt, že PPS jsou kalkulovány pouze na úrovni státní, ale deflována je jimi i úroveň regionu soudržnosti NUTS2, může být zkreslení poměrně vysoké. Současná diferenciací regionů NUTS2 je na obr. 1.

Podle některých autorů lze předpokládat (viz např. Čadil a kol., 2012), že cenové disparity v ČR jsou poměrně nízké. Autoři své propočty HDP v PPS uvádějí na základě poměrně sporých cenových šetření z regionálních ročenek ČSÚ. Aplikují metodu EKS, kterou používá Eurostat – viz tab. 1.

Eligibility simulation 2014-2020

GDP/head (PPS), index EU27=100

Intermediate regions: GDP/head (PPS)
between 75% and 90% of EU27 average.
Regional GDP figures: 2006-07-08
Data available March 2011

0 500 Km

© EuroGeographics Association for the administrative boundaries

Pozn. Rozvinuté regiony (> 90 % HDP v PPS) – světlá barva, tranzitivní regiony (90 - 75 % HDP v PPS) – tmavší barva, méně rozvinuté regiony (< 75 % HDP v PPS) – červená barva

Obr. 1: Kvalifikace regionů podle HDP v PPS pro čerpání z ESIF

Zdroj: EU Commission

Region	NUTS	PPS	GDP/capita EUR	% of country average	GDP/capita EUR (PPS)	% of country average (PPS)
Hlavní město Praha	1100	113.00	26 400	214.63%	23363	189.94%
Středočeský kraj	2100	102.90	11 500	93.50%	11176	90.86%
Jihočeský kraj	3100	98.60	10 700	86.99%	10852	88.23%
Plzeňský kraj	3200	99.20	11 400	92.68%	11492	93.43%
Karlovarský kraj	4100	99.40	9 100	73.98%	9155	74.43%
Ústecký kraj	4200	93.10	9 900	80.49%	10634	86.45%
Liberecký kraj	5100	101.90	9 500	77.24%	9323	75.80%
Královéhradecký kraj	5200	96.80	10 500	85.37%	10847	88.19%
Pardubický kraj	5300	97.80	10 300	83.74%	10532	85.62%
Vysočina	6100 (6300)	97.20	10 400	84.55%	10700	86.99%
Jihomoravský kraj	6200 (6400)	104.20	11 300	91.87%	10845	88.17%
Olomoucký kraj	7100	97.40	9 100	73.98%	9343	75.96%
Zlínský kraj	7200	101.70	10 000	81.30%	9833	79.94%
Moravskoslezský kraj	8100	98.20	10 300	83.74%	10489	85.27%
Czech Rep		100.00	12 300	100.00%	12300	100.00%

Tab.1: Odhad PPS v regionech NUTS3 ČR

Zdroj: Čadil, 2012

2 Rešerše strategických dokumentů regionálního rozvoje v ČR

Základním strategickým dokumentem politiky regionálního rozvoje v ČR je **Strategie regionálního rozvoje v ČR pro léta 2014 – 2020**. V rámci analytické části jsou uvedeny ukazatele a indikátory, jejichž prostřednictvím

- jsou posuzovány meziregionální disparity (viz tab. 2 a 3),
- jsou vymezeny hospodářsky problémové regiony (viz tab. 4) a
- jsou vymezeny regiony sociálně slabé (viz tab. 5)

Tab. 2: Indikátory pro sledování regionálních rozdílů

	ČR 2011	Kraj	ORP
Hrubý domácí produkt na 1 obyvatele (Kč)	365 961	✓	✓
Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele (Kč)	191 305	✓	✓
Hrubá přidaná hodnota (Kč)	3 462 434	✓	✓
Míra ekonomické aktivity obyvatel (v %)	58,3	✓	✓
Průměrná produktivita práce (HDP na pracovníka; v tis. Kč)	785,5	✓	✓
Daňová výtěžnost obcí na 1 obyvatele (v tis. Kč)	13,435	✓	✓

	ČR 2011	Kraj	ORP
Zadluženost obcí na 1 obyvatele (v tis. Kč)	6,188	✓	✓
Obecná míra nezaměstnanosti (v %)	6,7	✓	✓
Míra dlouhodobé nezaměstnanosti (v %)	2,7	✓	✓
Míra registrované nezaměstnanosti (v %)	8,62	✓	✓
Index závislosti II (v %)	22,75	✓	✓
Výdaje na dávky pomoci v hmotné nouzi (Kč)	4 773 246	✓	✓
Počet vyplacených dávek/počtu obyvatel 15-64 let	138 114	✓	✓
Saldo migrace	203,43	✓	✓

Pozn. Údaje o HDP, HPH a ČDDD jsou k dispozici pouze za kraje, nikoli za ORP
Zdroj: **Strategie rozvoje ČR 2014 – 20**

Tab. 3: Vývoj regionálních rozdílů v ČR – variační koeficienty vybraných ukazatelů v letech 2006 - 10

	variační koeficient	2006	2007	2008	2009	2010	změna 2010/2006
Index stáří	mezi ORP	13,7	13,6	13,7	13,7	13,9	+ 1,5 %
	mezi kraji	10,6	10,1	9,6	9,1	8,7	- 17,3 %
Intenzita bytové výstavby	mezi ORP	85,0	94,1	75,3	73,8	58,3	- 31,4 %
	mezi kraji	38,1	51,5	39,5	38,4	41,6	+ 9,2 %
Míra nezaměstnanosti	mezi ORP	41,5	41,8	35,4	27,4	25,7	- 38,1 %
	mezi kraji	35,1	33,8	27,7	22,7	20,6	- 41,4 %
Počet uchazečů na 1 VPM	mezi ORP	97,1	93,8	91,9	188,0	201,2	+ 107,3 %
	mezi kraji	56,6	58,8	46,9	48,2	38,1	- 32,8 %
HDP na obyvatele	mezi kraji	35,4	37,1	37,6	39,8	–	+ 12,3 %*
	mezi kraji bez Prahy	7,9	7,9	8,8	9,3	–	+17,7 %*

Zdroj: Strategie rozvoje ČR 2014 – 20

Tab. 4: Ukazatele pro vymezení hospodářsky problémových regionů

	Ukazatel za ORP	Časové období	Zdroj	Váha
U1	Odhad výkonnosti ekonomiky - hrubý domácí produkt (HDP)	průměr za tři roky (2008–2010)	expertní odhad MMR	k ₁ 25%
U2	Míra nezaměstnanosti	průměr za tři roky (2009–2011)	MPSV, dopočet MMR	k ₂ 55%
U3	Zadluženost ORP na 1 obyvatele	Průměr za 2008-2011	MF	k ₃ 5%
U4	Dávky v hmotné nouzi – příspěvek na živobytí, bydlení, mimořádná okamžitá pomoc	Průměr za 2008–2011	MPSV	k ₄ 10%
U5	Saldo migrace na 1000 obyvatel	průměr za posledních šest let (2006–2011)	Český statistický úřad, MMR	k ₅ 5%

Zdroj: Strategie rozvoje ČR 2014 – 20

Tab. 5: Ukazatele pro sociálně znevýhodněné oblasti

	Ukazatel za ORP/kraj	Časové období	Zdroj	Váha
U1	Míra dlouhodobé nezaměstnanosti za ORP	průměr za tři roky (2008–2010)	MPSV,	k ₁ 65 %
U2	Počet vyplacených dávek/počtu obyvatel 15–64 let za ORP	Průměr za 2008–2011	MPSV	k ₂ 30 %
U3	Orientační odhad celkového počtu romských obyvatel zkoumaných sociálně vyloučených lokalit v kraji	2005–2006	Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti	k ₃ 5 %
U4	počet obcí s POÚ v rámci ORP s výskytem sociálně vyloučených lokalit	2006-2011	MPSV, ASZÍ	filtr

Zdroj: Strategie rozvoje ČR 2014 – 20

Všechny výše uvedené indikátory jsou tedy relevantní vzhledem k vymezení regionálních disparit a typologii regionů. Jelikož cílem projektu TD020047 je připravit a zavést nové postupy pro cílený rozvoj ČR a jejich regionů (viz také specifický cíl programu Omega), budou v dalších kapitolách všechny stávající indikátory analyzovány a posuzovány z hlediska aplikace regionálního cenového indexu. Respektive možnosti zpřesnit nominální ukazatele dle zásady parity kupní síly a vytvořit reálné ukazatele, které budou věrněji zobrazovat sociálně-ekonomickou pozici obyvatel regionu.

Ze základního dokumentu regionální politiky ČR je zřejmé, že socio-ekonomické rozdíly mezi regiony posuzovány především na základě nominálních ukazatelů, a to pouze pro administrativní územní jednotky. Nominální ukazatele nezachycují vliv cenových hladin v regionech, jejich hodnoty proto chybně reflektují realitu a vypočítací schopnost je tím značně zkreslená. Lze předpokládat, že vyšší úroveň příjmů obyvatelstva je do určité míry kompenzována např. úrovní spotřebitelských cen (CPI) a cen realit (HRI). Úroveň cen se velmi pravděpodobně dle výsledků dosavadního výzkumu liší i uvnitř administrativních regionů (někdy velmi výrazně), proto je i vymezení administrativních regionů nevyhovující – např. cenová úroveň v Liberci a ve Frýdlantu je jistě i vlivem cen realit velmi rozdílná, nicméně patří do stejného kraje i okresu apod.

3 Analýza indikátorů reflektujících meziregionální disparity v ČR

HDP na 1 obyvatele

Definice ukazatele:

Regionální hrubý domácí produkt (HDP) vypovídá o ekonomické výkonnosti na daném území, představuje nejzákladnější ukazatel makroekonomického vývoje. Zachycuje hodnotu produkovaných statků a služeb ve všech odvětvích na určitém území (stát, region) za určité období (rok, čtvrtletí). HDP je velmi komplexním ukazatelem měřícím makroekonomickou výkonnost včetně odhadů za šedou ekonomiku, netržní produkci domácností apod. Pro prostorové porovnání regionálního HDP se obvykle používá srovnání úrovně regionálního celku s národní úrovní nebo s celky nadnárodními. Nejčastěji se uvádí porovnání HDP na obyvatele s průměrnou úrovní EU měřené ve standardu kupní síly (PPS), pomocí kterého se vylučují rozdíly v cenových hladinách mezi zeměmi. V tomto vyjádření je pak ukazatel rozhodujícím kritériem pro přiznání nároků na čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU.

Hrubý domácí produkt je klíčový ukazatel vývoje ekonomiky. Představuje souhrn hodnot přidaných zpracování ve všech odvětvích v činnostech považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy). Používá se pro měření výkonnosti celé ekonomiky. Slouží ke srovnání míry ekonomického rozvoje dané země respektive regionů. Pro regionalizaci vytvořeného hrubého domácího produktu i hrubé přidané hodnoty byla použita metoda pseudo-bottom-up. V podstatě to znamená, že za organizace uni-regionálního charakteru v sektorech nefinančních podniků a domácností byly údaje přímo agregovány a za organizace multi-regionálního charakteru byly údaje odhadnuty přímo za místní jednotky podle regionální struktury vyplacených mzdových prostředků. Obojí dohromady představuje téměř 70 % nově vytvořené hodnoty. Dále ukazatel HDP a od něj odvozené indikátory již byly revidovány z důvodu promítnutí metodických změn jako imputované nájemné, alokace spotřeby fixního kapitálu v sektoru vlády. V odvětví P – domácnosti zaměstnávající personál – již došlo ke změně ukazatele pro klíčování hodnot do regionů. Alokace byla provedena podle regionální struktury čistého disponibilního důchodu domácností. (CSO, 2014)

Omezující faktory ukazatele:

Omezujícím faktorem pro regionální srovnání je skutečnost, že prostřednictvím standardu kupní síly PPS dochází sice k vyloučení vlivu rozdílu cenových hladin mezi zeměmi, avšak i nadále zůstávají nezohledněny rozdíly v cenových hladinách mezi regiony uvnitř

jednotlivých států. Přitom rozdíly v cenových hladinách mezi metropolitními oblastmi a ostatními regiony jsou značné, především kvůli ceně nájmu a některých dalších druhů služeb. **To způsobuje, že nominálně obvykle dochází v hlavním městě k větší tvorbě hrubé přidané hodnoty, než která může být potom reálně užita obyvatelstvem na daném místě.** Reálné příjmy obyvatel jsou tak ve skutečnosti ve srovnání s ostatními regiony menší, než se zdá (k tomu dále působí vliv dojížděky do zaměstnání a zaměstnanost cizinců na celkovou výši HDP). Česká republika je v tomto ohledu typickým příkladem, protože hlavní město je vyčleněno jako samostatný region soudržnosti NUTS2 vymezený přesně hranicemi města.

Pro stanovení HDP na regionální úrovni se užívá převážně **výrobní metoda výpočtu jako souhrn přidaných hodnot místních jednotek (pracovišť) ekonomicky aktivních na území daného regionu a čistých daní z produktů.** Ukazatel představuje celkovou hodnotu zboží a služeb vyrobených a poskytnutých osobami zaměstnanými v daném regionu. Takto vytvořený důchod, který následně podléhá řadě meziregionálních transferů domácností, nadnárodních transferů a veřejnému přerozdělování, však vede k tomu, že jen v omezené míře souvisí s obyvatelstvem daného regionu a s jeho životní úrovní.

Hlavním omezením vypovídací schopnosti regionálního HDP na obyvatele je skutečnost, že celková výše HDP, která je zjištěna podle „místa pracoviště“, se dělí – vztahuje se k obyvatelstvu podle rezidenčního přístupu. Tím vzniká nekonzistence ovlivněná dojížděkou a vyjížděkou do zaměstnání – tzn. lidmi, kteří pracují v jednom regionu, ale bydlí v jiném, a zaměstnaností cizinců bez statutu rezidentů. Nejzřetelnějším příkladem této nekonzistence bývají metropolitní regiony nezahrnující svou širší spádovou oblast (např. Praha), ještě více pak regiony zahrnující jen centra měst (např. Vnitřní Londýn – tj. region s nejvyšším HDP na obyvatele v Evropské unii).

4

❑ HDP na 1 obyvatele

Ekonomická podstata (v kontextu RCI):

- souhrn přidaných hodnot místních jednotek (pracovišť) ekonomicky aktivních na území daného regionu a čistých daní z produktů.
- celková hodnota zboží a služeb vyrobených a poskytnutých osobami zaměstnanými v daném regionu.
- jen v omezené míře souvisí s obyvatelstvem daného regionu a s jeho životní úrovní.

Aplikace RCI: Omezená (viz omezující faktory)

Zdroj dat: ČSÚ, otevřená data

Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele

Definice ukazatele:

Vzhledem k výše uvedeným omezením ukazatele HDP na obyvatele (meziregionální transfery, dojíždka a vyjíždka do zaměstnání) byl pro regionální porovnávání ekonomického blahobytu obyvatel regionů ČR určen relativně bližší ukazatel čistého disponibilního důchodu domácností (ČDDD) trvale bydlících v regionech. Ten je **výsledkem bilance příjmů a výdajů zachycených na účtu druhotného rozdělení důchodů. Ukazuje, jak se saldo prvotních důchodů (náhrady zaměstnancům, smíšený důchod, provozní přebytek a důchody z vlastnictví) umísťuje znovurozdělením: běžnými daněmi, sociálními příspěvky a dávkami a ostatními běžnými transfery.** Ukazatel do velké míry **naznačuje úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech.** Přestože ukazatel má užší souvislost s bohatstvím obyvatel regionů, jeho použití a publikování je ve srovnání s ukazatelem HDP spíše okrajové. Příčinou je jednak omezení pro využití v mezinárodním srovnání dané velmi rozdílnou měrou přerozdělování mezi sektory v zemích EU (viz dále), tak také skutečnost, že ukazatel neslouží na rozdíl od HDP jako nástroj pro finanční transfery v rámci strukturální a regionální politiky Evropské unie. (Kahoun, 2010)

Představuje částku, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory finančních aktiv a na akumulaci hmotných i nehmotných aktiv. Ukazuje, jak se saldo prvotních důchodů umísťuje znovurozdělením: běžnými daněmi, sociálními příspěvky a dávkami a ostatními běžnými transfery. Ukazatel nám do velké míry naznačuje úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech. (CSO, 2014)

❑ Čistý disponibilní důchod domácností na 1 obyvatele

Ekonomická podstata (v kontextu RCI):

- bilance příjmů a výdajů zachycených na účtu druhotného rozdělení důchodů
- ukazuje, jak se saldo prvotních důchodů (náhrady zaměstnancům, smíšený důchod, provozní přebytek a důchody z vlastnictví) umísťuje znovurozdělením: běžnými daněmi, sociálními příspěvky a dávkami a ostatními běžnými transfery.
- do velké míry naznačuje úroveň materiálního bohatství domácností trvale bydlících v jednotlivých regionech.

Aplikace RCI: velmi vhodná

Zdroj dat: ČSÚ, otevřená data

Hrubá přidaná hodnota

Hrubá přidaná hodnota (HPH) (ESA 1995, 8.11) je definována jako produkce oceněná v základních cenách mínus mezispotřeba oceněná v kupních cenách. HPH je počítána před odečtením spotřeby fixního kapitálu. HPH je koncepčně blízká HDP (hrubému domácímu produktu), ale na rozdíl od HDP ji lze sledovat podle odvětví ekonomických činností. Hodnoty jsou sezónně očištěny. Schéma výpočet HPH z podnikového účetnictví je uvedeno níže.

Tržby za prodej zboží (Merchandise revenue)	Výkony (Internal activities - product and service revenue, and revenueisation)			Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies & taxes)
	Tržby z prodeje vlastních výrobků a služeb (Service and manufactured goods revenue)	Změna stavu zásob vlastní výroby (Change in manufactured goods inventory - inventory revenueisation)	Aktivace (Capitalization of expenses (self- manufactured asset revenueisation))	
Náklady vynaložené na prodané zboží (Costs of merchandise sold)	Výkonová spotřeba (Operating and production costs)		Hrubá přidaná hodnota (Gross Value Added)	Hrubý příjem podniku (Gross Firm Income)
	Spotřeba materiálu a energie (Raw materials and utilities costs)	Služby bez pachtovného (Outside services used without land rent)		

Zdroj: Manuál ESA 1995

Obr. 2: Schéma výpočtu HPH z podnikového účetnictví

❑ Hrubá přidaná hodnota

Ekonomická podstata (v kontextu RCI):

- Produkce podniku (stálé ceny) po odečtení mezispotřeby (kupní cena)

Aplikace: ne

Zdroj dat: ČSÚ, otevřená data

Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance

Průměrná hrubá měsíční mzda představuje podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající **na jednoho přepočteného zaměstnance**. Jedná se o přepočtený průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách **podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu**. Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplňky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu, které byly v daném období zaměstnancům zúčtovány k výplatě. Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Růst (pokles) průměrné nominální mzdy vyjadřuje, o kolik % se zvýšila (poklesla) tato mzda v daném období v porovnání se stejným obdobím předchozího roku.

Růst (pokles) průměrné reálné mzdy vyjadřuje, o kolik % se zvýšil (poklesl) podíl indexu průměrné nominální mzdy a indexu spotřebitelských cen za shodné období – **nelze počítat regionálně**

Evidenční počet zaměstnanců zahrnuje osoby v pracovním, služebním nebo členském poměru (kde součástí členství je též pracovní vztah) k zaměstnavateli (dále jen „pracovní poměr“).

Průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách (čtvrtletní) je vypočten jako aritmetický průměr z (příslušných tří) měsíčních průměrných počtů (vypočítávají se jako součet denních stavů dělený počtem kalendářních dnů v měsíci). **Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený** je přepočtem průměrného evidenčního počtu zaměstnanců ve fyzických osobách podle délky jejich pracovních úvazků na zaměstnavatelem stanovenou (plnou) pracovní dobu.

V údajích o počtu zaměstnanců a průměrných hrubých měsíčních mzdách nejsou zahrnuty osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů), soudci, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), učni, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, zaměstnanci ekonomických subjektů statisticky nesledovaných.

Od 1. čtvrtletí 2009 došlo ve statistice práce a mezd ke změnám v metodice zjišťování a prezentaci výsledků.

- údaje jsou zpracovávány a publikovány podle nové Klasifikace ekonomických činností **CZ-NACE**, která nahradila dříve používanou klasifikaci OKEČ (národní verze NACE Rev.1.1).
- byly uplatněny nové metody odhadů nonresponse a nově zavedeny doodhady za nešetřenou část populace, které vycházejí z administrativních zdrojů dat,
- údaje o počtu zaměstnanců a průměrných mzdách jsou uvedeny v přepočtu na plně zaměstnané (dříve na fyzické osoby), za celé národní hospodářství.

Průměrná hrubá měsíční mzda za celé národní hospodářství zahrnuje údaje za všechny zaměstnance. Je uvedena na přepočtené počty zaměstnanců, zohledňuje tak délku pracovních úvazků zaměstnanců.

Data jsou předběžná, zpřesněné údaje za předchozí období jsou k dispozici vždy po zpracování dat za aktuální čtvrtletí.

Každé čtvrtletí ČSÚ zveřejňuje informace o vývoji průměrných mezd, které čerpají z **podnikového výkaznictví**. To poskytuje spolehlivé údaje o průměrných mzdách v národním hospodářství, které lze třídit podle podnikových hledisek, např. podle odvětví a velikostních skupin; jiná a detailnější třídění nemůže poskytnout.

Vedle toho existují data ze **strukturální statistiky**, která mají za cíl poskytovat co nejpodrobnější informace o mzdách jednotlivých zaměstnanců s použitím množství různých třídění, zejména podle zaměstnání, získává se také pohled na mzdovou distribuci, tedy to, jak jsou mzdy mezi zaměstnanci rozprostřeny.

Výsledky strukturální statistiky produkuje **Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MPSV) od roku 1996**. Jsou jí zjišťovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Jsou podrobně zjišťovány složky hrubého výdělku a také důležité personální údaje o zaměstnanci jako např. pohlaví, vzdělání, věk. Získává se tak statistika velmi detailní, která slouží podrobným analýzám trhu práce a jeho vývoje.

Do hrubých mezd se ve strukturální statistice počítají všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok.

Průměrná mzda zaměstnance v daném roce je vypočtena poměření s jeho placenou dobou, tedy počtem měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy skutečně pobíral, odečtena je tedy doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok. Vypočtená průměrná hrubá měsíční mzda (v Kč) tak co nejpřesněji vypovídá o srovnatelných mzdových úrovních v různých zaměstnáních (pracovních místech) při přesně zjištěném objemu placené doby. Takto vypočtená průměrná mzda však není a nemůže být shodná s průměrnou mzdou zjišťovanou z podnikového výkaznictví ČSÚ, kde je celkový objem mzdových prostředků

poměrován evidenčním počtem zaměstnanců podniku, v němž jsou však zahrnuti i zaměstnanci nemocní nebo s neplacenou nepřítomností kratší než 4 týdny.

Další rozdíly mezi mzdovou úrovní ve srovnání s jinými statistickými zdroji mohou plynout (kromě vlivu neplacených absencí a odlišného základního souboru šetření) z faktu, že do výsledků strukturální statistiky se nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin. Výsledky strukturální statistiky, protože plynou z částečně výběrového šetření, jsou zatíženy výběrovou chybou.

Dále je faktem, že některé oslovené jednotky neposkytly požadované údaje nebo že některé záznamy musely být vyřazeny ze zpracování pro chybovost, a tudíž mohlo dojít k drobným zkreslením.

V neposlední řadě je třeba zmínit, že výsledky jsou tak kvalitní, jak kvalitní jsou podkladové databáze podniků a organizací, ze kterých je statistika čerpána, to se týká především detailních klasifikací zaměstnání či dosaženého stupně vzdělání zaměstnance.

❑ Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance

Ekonomická podstata (v kontextu RCI):

- Podíl mezd bez ostatních osobních nákladů připadající na jednoho přepočteného zaměstnance.
- Do mezd se zahrnují základní mzdy a platy, příplatky a doplátky ke mzdě nebo platu, prémie a odměny, náhrady mezd a platů, odměny za pracovní pohotovost a jiné složky mzdy nebo platu.
- Jedná se o hrubé mzdy, tj. před snížením o pojistné na všeobecné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení, zálohové splátky daně z příjmů fyzických osob a další zákonné nebo se zaměstnancem dohodnuté srážky.

Aplikace RCI: ano (s omezeními danými definicí indikátoru)

Zdroj dat: ČSÚ, MPSV (strukturální statistika) - otevřená data

Tvorba hrubého fixního kapitálu

Tvorba hrubého fixního kapitálu představuje:

- nové investice, rekonstrukce, modernizace a nákupy a bezplatné nabytí dlouhodobého majetku po odpočtu jejich prodeje a bezplatných předání
- pořízení nehmotných fixních aktiv
- zvýšení hodnoty nevyráběných nefinančních aktiv

Do tvorby **se nepočítají** fixní aktiva s hodnotou nižší než 20 tis. Kč, předměty dlouhodobé spotřeby nakoupené domácnostmi (jako automobily apod.), ale zahrnuje se pořízení obydlí. Dále se nezahrnují předměty pro vojenské účely (tanky apod.), výdaje na výzkum a vývoj atd.

THFK tedy představuje hodnotu pořízení hmotných i nehmotných investic, tedy majetku, který nebude spotřebováván, ale využit pro další produktivní činnost.

Jeho regionalizace se realizuje pomocí objemu investic podle místa stavby.

[Aplikace RCI: NE](#)

Závěr

Nominálními ukazateli či indikátory socio-ekonomického vývoje na regionální úrovni, které lze prostřednictvím RCI úspěšně zpřesnit, jsou především:

- čistý disponibilní důchod domácností,
- průměrná mzda (celková i strukturovaná - MPSV).

Omezující vypovídací schopnost by mohl mít regionální reálný hrubý domácí produkt. Jako indikátor vhodný pro deflování RCI (avšak se silným omezením – viz předchozí kapitola) je zařazen především kvůli faktu, že EU prostřednictvím PPS jeho velikost uvažuje jako základní indikátor ekonomického rozvoje regionů a způsobilosti regionů pro podporu z ESIF.